

»NISEM POGREŠAL VRTCA, pogrešal sem prijatelje«

NAPISALI: TEJA MOČNIK, BARBARA TURK NISKAČ FOTO: SHUTTERSTOCK

Biti doma, skrbeti za majhne otroke in družino je eden od življenjskih slogov, ki je bil v začetku 20. stoletja prevladujoč, saj so bile družinske skupnosti zaradi preživetvenih skrbi organizirane drugače.

Če danes otroci ostanejo doma, gre pri tem največkrat za izbiro in načrtno odločitev. Ob razglasitvi epidemije pa se je s tem morala soočiti velika večina družin, ki jim je bil sicer tak način življenja doslej neznan. Zaradi zaprtih vrtcev, šol in dela od doma je prišlo do združevanja različnih vlog, do sprememb domačega urnika in nalog, do nove organizacije življenja.

● ● ● DRUŽINA IN POMEN INSTITUCIJ

Prenekateremu staršu se dan začne tako, da odpelje otroka v vrtec ali šolo. Medtem ko starši opravljajo svoje zaposlitve, otroci dan preživijo v institucionalnem varstvu. Za varnost, prehrano, vzgajanje, tudi čustveno podporo, skrbijo osebe, ki so tam zaposlene. Institucionalizirano življenje,

kakršno poznajo sodobne družbe, tako prenaša jedro socializacije z domačega, družinskega, na širše družbeno okolje. S tem se družba generacijsko razceplja. V nasprotju z multigeneracijskimi družinami, kjer skupaj prepletano živi po nekaj različnih generacij, ki si hkrati delijo tudi različne vloge, od dela, skrbi za gospodinjstvo, varovanja otrok, skrbi za starejše, namreč socializacija znotraj institucij poteka v določenem starostnem okvirju.

KAJ OTROCI PRIDOBIMO V VARSTVU DOMA IN KAJ V VRTCU?

Otrok tako že kot majhen vstopi v skupino večinoma enako starih otrok – vrstnikov, čemur je prilagojen celoten vzgojno-izobraževalni proces, obenem pa se ti otroci intenzivno socializirajo tudi medsebojno, saj imajo v primeru homogenih skupin z otroki drugih starosti redkejša stika. Institucionalna socializacija je v primerjavi z multigeneracijskimi oblikami skupnosti osiromašena predvsem v pogledu, ko gre za vzpostavljanje empatije ter pri prenosu specifičnih znanj in izkušenj, ki se jih otroci od starejših učijo z opazovanjem. Red, ki ga prinaša bivanje v instituciji, sodelovanje in delo v skupini, upoštevanje norm, podrejanje, prilagajanje, formalno in neformalno učenje, izpolnjevanje dolžnosti in nalog otrokom lahko pomeni tudi obremenitev, zato je marsikateremu malčku, pa tudi šolarju zaprtje vrtcev in šol med epidemijo prineslo določeno olajšanje in celo veselje, da je lahko ostal doma, v družbi svoje družine. Obdobje izolacije je bilo tako resda priložnost, da se družinski člani povežejo, a hkrati bi za otroke dolgoročno omejitev stikov z golj na ožje družinske člane postala tudi omejujoča. Vrtec in šola sta namreč instituciji, ki otrokom omogočata enakopravni izhodišči za vstop v družbo, ter priložnost, da tudi otroci, ki izvirajo iz manj urejenih družinskih okolij, izkusijo, da obstajajo drugačni načini sobivanja. Poleg tega gre za instituciji, ki pomenita pomemben poligon za socialno učenje onkraj učnega načrta.

ODNOSI IN UČENJE MED OTROKI

Starši se navadno osredotočajo na tisto, kar nam je vidno, na

primer vrtčevski in šolski dnevni program, interesne dejavnosti, ocene in počutje otrok, vendar je družabno življenje otrok in socialno učenje precej bolj kompleksno. Čeprav se nam odraslim določeno obnašanje otrok včasih zdi nesmiselno, pa je z vidika otroka pomemben gradnik socialnega učenja in razvoja. Če opazujemo otroke v vrtcu, med šolskimi odmori in v podaljšanem bivanju, vidimo, da ti pravzaprav nenehno sodelujejo. Predšolski otroci se med čakanjem na kosilo na primer igrajo igre besed, pri katerih eden izmed otrok začne igro s stavkom, drugi otroci pa nadaljujejo v istem stilu, na primer: »*Pojedel bom blato.*«, »*Pojedel bom piščalko.*«, »*Pojedel bom dinozavra.*« Kadar pri tem naletijo na neodobranje odraslih, verbalno obliko pogosto zamenja ena izmed številnih neverbalnih in razmeroma subtilnih oblik komuniciranja. Te oblike vključujejo celotno telo in pogosto temeljijo na oponašanju; otroci si začnejo na primer mežikati ali izmenično tapkati po mizi ter tako vzpostavijo vzajemen odnos – se povežejo.

KAKO SE PLETEJO VEZI?

Otroci odnose vzpostavljajo tudi z igro, z ustvarjalnimi dejavnostmi, skupnimi delovnimi opravili, pa tudi na podlagi skupnih lastnosti in zanimanj. Po besedah otrok so prijatelji tisti, s katerimi se »*igramo, telovadimo, spuščamo po toboganu, tečemo, se lovimo ter skupaj sedimo*«. Pomemben dejavnik pri sklepanju zavezništva so tudi podobne frizure, lasne sponke, oblekice, igrače in drugi zaželeni predmeti. S skupnimi dejanji, sodelovanjem in iskanjem povezovalnih elementov torej otroci vzpostavljajo skupno identiteto, pa tudi občutek zadovoljstva. Da lahko sodelujejo v skupni igri ali kakršnikoli drugi dejavnosti, nenehno komunicirajo namere

Teja Močnik

Barbara Turk Niskač

Teja Močnik in Barbara Turk Niskač sta doktorirali iz etnologije in kulturne antropologije. Teja preučuje družbene fenomene otroštva ter ustvarja na področju kulture, Barbara pa se kot podoktorska raziskovalka na Inštitutu za slovensko narodopisje na ZRC SAZU ukvarja z raziskovanjem igre in dela v otroštvu.

drugim ter prepoznavajo namere drugih, kar je ena izmed bistvenih sposobnosti, ki jih imamo ljudje. Rodimo se kot družbena bitja in se nemudoma začnemo vključevati v socialne odnose. Tudi med izolacijo so otroci že kmalu začeli iskati različne možnosti za igro in stike z vrstniki zunaj družinskega okolja. Sami so povedali, da »ne pogrešajo vrtca, a pogrešajo prijatelje iz vrtca«. ●